HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנין [א]ומאי א)אבל לא את האוצר שלא יגמור כולו (א) דילמא אתי אשוויי גומות אבל אתחולי מתחיל ומני ר"ש היא דלית ליה מוקצה ת"ר [ב]אין מתחילין באוצר תחילה אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא עושה בו שביל והא אמרת אין מתחילין הכי קאמר עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו תנו רבנן תבואה ב)צבורה בזמן שהתחיל בה מע"ש מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי ר"ש ר' אחא מתיר כלפי לייא אלא אימא דברי ר' אחא [ג]ורבי שמעון מתיר תנא כמה שיעור תבואה ג)צבורה לתך בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי שיעור תבואה ד)צבורה בכמה אמר ליה הרי אמרו שיעור תבואה צבורה לתך איבעיא להו הני ארבע וחמש קופות דקאמר בארבע וחמש קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף או דילמא למעוטי משוי עדיף ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של כדי שמן ושל כדי יין ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מעוטי בהילוכא עדיף ומר סבר מעוטי במשוי עדיף לא [ד]דכ"ע מעוטי בהילוכא עדיף ומי סברת בעשר ובחמש עשרה אקופות קאי אכדין קאי ולא קשיא הא דמשתקלי חד חד בקופה והא דמישתקלי תרי תרי והא דמשתקלי תלתא תלתא ובדקורי דהרפניא איבעיא להו הני ארבע וחמש דקאמר אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין ואת"ל הכל לפי האורחין חד גברא מפני לכולהו או דילמא גברא (ב) גברא מפני לנפשיה ת"ש דאמר רבה אמר רבי חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר רבי כל השדה כולה ה)(שמע מינה הכל לפי האורחין) ורב יוסף א"ר הושעיא פעם אחת הלך ר' חייא למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר ר' חייא כל השדה כולה [ה]שמע מינה הכל לפי האורחין ועדיין תבעי לך חד גברא מפני ליה לכולא או דילמא כל גברא וגברא מפני לנפשיה ת"ש ועימר רבי ולטעמיך רבי בדנפשיה עימר [ו]אלא צוה ועימר ולעולם כל חד וחד מפני לנפשיה: מפני האורחין וכו': א"ר יוחנן ו)גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש י)אמר רב יהודה אמר רב [ז]גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב [1]ויאמר ז)(ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו' א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר ח)(ה') אם נא מצאתי וגו' אמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן [ח]ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים ט)ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה [ט]והדן את חברו לכף זכות איני והא אנן י)תנן אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו [י]ות"ת כנגד כולם כ)[הני אין מידי אחרינא לא]

הני

כדאמרי אינשי. חשבון קטן תחילה ואם יצטרך ליותר יפנה יותר משום הכי נקט ד' ברישא והדר חמשה וה"ה אפילו טובא: **שלא יגמור.** משום אשויי גומות: **ברגלו.** מפנה ברגלו לכאן ולכאן דרך הליכתו דלא הוי טלטול: **תבואה צבורה.** מוכחא מילתא דהוקצה לאוצר: **להסתפק.** להאכיל לבהמתו: **אסור דברי ר"ש ורבי אחא כו': כלפי לייא.** כנגד היכן פונה הדבר הזה האמור להיפך ר"ש מתיר מוקצה בכל מקום וכאן הוא מחמיר: **לייא.** היכן כגון חלבי לנהרא כגני לייא דברכות (דף נח.): **לתך.** אבל בציר מהכי לאו אוצר הוא: **לתך.** חצי כור הוא ט"ו סאין: **בד' וה' קופות אין טפי לא.** בקופות עסקינן הוא יפנה וימלאם אם ירצה או שק בכתפו שיעור קופה בפעם אחת אבל טפי להלך יותר מה' פעמים כגון לפנות בכלים קטנים וירבה בהילוך לא: **למעוטי בהילוכא עדיף.** ואע"ג דאפושי משוי הוא: **או דילמא מעוטי משוי עדיף.** ואם בא לפנות בכלים קטנים כשיעור ה' קופות מותר. ולרב חסדא קבעי לה דאמר ה' דוקא: **בי' ובט"ו.** קס"ד אקופות קאי לומר שמפנה בקופות קטנות וירבה בהילוך: **אכדין קאי.** ולא פליגי והכי קאמר בי' בט"ו יפנה באותן ה' קופות: **הא דמשתקלי חדא חדא בקופה.** הך דתניא ד' וה' ולא נחת למניינא דכדין איירי בכדין גדולים דמשתקלי חדא בקופה והך דתנא בי' וט"ו איירי בכדים בינונים ובכדין קטנים עשר כדמשתקלי תרי תרי בקופה ט"ו כדמשתקלי תלתא תלתא בקופה דקטנים: **כי דקורי דהרפניא.** ל)ככדין של הרפניא: **איבעיא להו.** אליבא דרב חסדא: **דחוק לתלמידים.** שאין מקום לתלמידים להושיב: **ועימר.** פנה את העומרים וכרמלית הואי ובפחות פחות מד' אמות: **ת"ש ועימר רבי.** אלמא חד גברא פניניהו: **רבי בנפשיה עימר.** בתמיה וכי אורחיה דנשיא בהכי: **כהשכמת ביהמ"ד.** מדשוי להו במתני' כי הדדי: **מהשכמת בית המדרש.** דתנא דידן אקדמה ברישא: **אל נא תעבור.** והניחו והלך לקבל האורחים: **ועיון תפלה.** לכוין בתפלתו:

ה"ג

של כדי שמן ושל כדי יין. והא דתנן בפ' המביא (ביצה דף כט:) כדי יין לא יביאם בסל ובקופה[א] היינו ממקום רחוק דמיחזי כעובדין דחול אבל הכא בביתו: **דכולי עלמא למעוטי בהלוכא עדיף.** לא מצי למימר למעוטי במשוי עדיף דהכא דקתני ד' וה' קופות לא מצי סבר הכי דא"כ הוה ליה למיתני בעשר וט"ו כשיעור ה' קופות וא"ת והא תנן בפרק אין צדין (שם דף כה.)[ב] שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אלא מביאה לאיברים אף על גב דמפיש בהילוכא התם שאני דאיכא טירחא יותר מדאי להביאה שלימה א"נ משום דמיחזי כמוליכה למכור בשוק והא דאמרינן בריש שואל (לקמן דף קמח.) היכי ליעבד דמליא בחצבא רבא תימלי בחצבא זוטא קא מפשא בהילוכא דמליא בחצבא זוטא תמלא בחצבא רבא קא מפשא במשוי[ג] התם כיון שנהגו למלאות המים בחצבא רבא או בחצבא זוטא קשה להם לשנות מכמות שנהגו[ד]: **אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין.** מכאן יש להוכיח דהא דתנן במתניתין ד' וה' קופות הוי אפי' בשביל אדם אחד דאי הוי נמי לפי האורחין אמאי נקט ד' וה' ועוד מדלא מספקא ליה אי חד מפני כולהו או כל חד לנפשיה אלא באת"ל הכל לפי האורחין משמע הא אם אמר אף על גב דאיתרמו ליה אורחין טובא ליכא לאיסתפוקי ואי אמרינן דד' וה' קופות הוי לפי האורחין אכתי איכא לספוקי אי חד גברא מפני לכולהו או כל חד מפני לנפשיה אלא משמע דפשיטא דד' וה' אינן לפי האורחין אלא אפילו לצורך אדם אחד: **ולטעמיך רבי בנפשיה עימר.** פי' כל השדה כולה: **דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן וגו'.** קסבר כמאן דאמר בשבועות (דף לה:) דהאי השם קדש דאיכא מאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים היה מדבר שהיו מזומנים: **אוכל מפירותיהן בעולם הזה.** בפ"ק דקדושין (דף לט:) מפ' דהיינו אם היתה מ)שקולה מכרעת דשכר מצות בהאי עלמא ליכא:

כיון

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה טו טוש"ע שם:

ג ב ג מיי' שם הלכה יד וטו:

ד ד טוש"ע שם סעיף ג:

ה ה ו מיי' וסמג שם טוש"ע שם ס"ג:

ו ז מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה ב:

ז ח סמג עשין יב:

ח ט מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה ז ופכ"ג מהלכות סנהדרין הלכה י טוש"ע ח"מ סימן יז סעיף י:

ט י מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:

מוסף תוספות

א. והכא גבי אורחין שרינן לפנות כדי יין אפי' בקופות. ריטב"א. ב. גבי בהמה מסוכנת. תוס' הרא"ש. ג. אלמא תרוייהו שקולין. תוס' הרא"ש. ד. אבל בדבר שאינו נוהג תדיר, שפיר מבעיא לי' לכתחילה הי מינייהו עדיף. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

כמה שיעור תבואה לתך. הלתך הוא חצי כור והוא ט"ו, כי הכור הוא ל' סאה. והכור והחומר מדה אחת. כי תרגום חומר כורא כמו שאתה מוצא ביחזקאל [מה] האיפה והבת תוכן אחד להם, ואמר התרגום מכילת וביתא טוקס חד יהי לכון, סכום תלת סאין למיסב מעשר כורא. הרי נתברר לו מיכן כי החומר הוא כור וכי הבת היא ג' סאין, ואמר אחר כך כי עשרת הבתים חומר, נמצא שיעור הכור ל' סאין. ושם אמר [הושע ג] וחומר שעורים ולתך שעורים, ואמרו חכמינו בפרק גיד הנשה [חולין דף צב] אלו ארבעים וחמשה צדיקים. החומר ל' ולתך ט"ו הכל מ"ה. נתקיים לך כי הכור הוא שני לתכים.

מסורת הש"ס

א) [ביצה לו.], ב) [מלת צבורה ליתא בשאלתות פרשת וירא סי' יא], ג) [ג"ז ליתא שם], ד) [ג"ז ליתא שם], ה) רש"ל מ"ז, ו) [שבועות לה:], ז) [נ"ל אדני], ח) [נ"ל אדני], ט) [עי' תוספות לעיל קיח: ד"ה עיון ותוספות ברכות לב: ד"ה כל ותוס' ב"ב קסד: ד"ה עיון], י) פאה פ"א מ"א קדושין לט: ע"ש, כ) ס"א, ל) [ועי' בפרש"י ב"מ פד. ותוס' חולין ד. ד"ה דקורא], מ) והך משנה דהכא פליגא אר' יעקב דס"ל בסוף פרק קמא דקדושין דשכר מצוה כו'. רש"ל. ואפשר לפרש כוונת התוספות בלא הגה"ה שרולים ליישב שם למאי דלא תירלו התם הקושיא באופן אחר דהני מצות הקרן כולה קיימת לעוה"ב לאפוקי שאר מצות ומתרלי תוס' דא"א לפרש כן דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אליבא דכ"ע ולא פליגי התם אר"י אלא בפירות ודוק כ"מ ומהרש"א גרס דשכר מצוה בהאי עלמא איכא.

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ:

בראשית יח ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' שלא יגמור כולו (דילמא וכו' גומות) תא"מ ונ"ב ס"א נמחק: (ב) שם או דילמא גברא וגברא:

גליון הש"ס

גמרא גדולה הכנסת אורחים. עי' ב"מ דף פו ע"א ובתוספות שם ד"ה חזייה:

מוסף רש"י

שלא יגמור כולו. אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות, שהתירו לו במקום שיש יותר, כאן לא התירו לפנותן כולן ולגלות את הרצפה, דלמא הוי בה גומא ומשוה לה (ביצה לו.). **והדן את חבירו לכף זכות.** על כל שתשמע עליו אמור שנתכוין לטובה עד שתדע בבירור שאינו כן, שאם אתה תדין כן ידינו אותך מן השמים לזכות (אבות פ"א מ"ו).

רבינו חננאל

ולתך זה האמור כאן, הוא שיעור הקופות ששנינו במשנתינו. ואע"ג דלא איתאמרא בהדיא בגמרא דילן, הא איתפרש בתלמוד א"י, ר' זעירא שאל לר' יאשיה כמה שיעור הקופות, א"ל נלמוד סתום מן המפורש דתנינן תמן בג' קופות של ג' ג' סאין תורמין את הלישכה, ושיעור לתך חצי כור והוא ט"ו סאין. נמצא שיעור המשנה והברייתא שיעור אחד, וכדאוקמא רב חסדא למתניתין ד' מה', והכין שמעתא דא סלקא. ועלה קמבעיא לן מעוטי בהילוכא עדיף או מעוטי במשוי עדיף. ואמרינן ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ד' וה' קופות של כדי יין וכדי שמן, ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה. ואוקימנא להו דכ"ע מעוטי בהילוכא עדיף, ושיעורם אחד הם ואכדין קאי ולא אקופות, והא מתניתא דקתני חמש הכין פירושא, חמש כדות גדולות שאין מכילה הקופה יותר מכדה אחת, והא מתניתא דקתני בעשר ובחמש עשרה, בעשר כדות בחמש קופות והן בינוניות שנמצאו ב' כדות בכל קופה, והא דתני ט"ו ג' כדות בכל קופה. והא דמשתקלי תלת כדי בכל קופה כגון דקורי הרפניא, פי' כדות שעושין בהרפניא והן קטנות ונוטלות ג' ג' בקופה, שנמצא שיעור משקל כל כדה קטנה סאה והבינונית סאה וחצי, והגדולה ג' סאין. **ותוב איבעיא לן הני דקא מפנינן ד' או ה' קופות**

רבינו חננאל (המשך)

מפני האורחין, אע"ג דאית ליה אורחין הרבה אין לו רשות לפנות יותר מזה השיעור, או דילמא הכל לפי האורחין. ועוד בעיא אחרת, כשמפנין אחד מפנה לכולן, או כל אחד מפנה לעצמו. ואיפשיטא שמעתא הכל לפי האורחין, אם יש לו אורחין הרבה מפנין להן כל צורכן. ובאנו לדקדק מדקתני ועימר רבי את כל השדה [נ"א: את השדה כולה], שאחד מפנה לכולן, ולא עמד, וכי ר' בעצמו עימר אלא צוה ועימרו, ולעולם כל חד וחד לנפשיה. וכיון דלא איפשיטא בהדיא, [אי] חד מפנהו לכולהו, מחמרינן לפנויי כל (ד)חד וחד לנפשיה, דאיסורא הוא וסתמא לחומרא והנכון לפנות כל אחד לעצמו. ומסתייעא הא מילתא מהא דא"ר חנינ' פעם אחד הלך רבי למקום אחד ומצא מדבר של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר, ולא סמך [רבי] במחשבתו שלו [נ"א: עליו], אלא הצריך כל אחד לעצמו, וכדר' אסי ור' אמי אליבא דר' יוחנן כל אחד כטעמיה. פי' מדבר של אבנים, אבנים סדורות זו ע"ג זו. שפשפום, לשפשפם ברגליהם. סואר של קורות, קורות נתונות זו על גב זו. גשוש, בלשון ישמעאל עירים ספינות. נגדר, בלשון ישמעאל מתרו. ופינוי לבית המדרש ולאורחים והכנת מקום לישיבתם שניהם שוין בדבר מצוה. ושאר השמועה פשוטה היא. והא דתנן מפנין ד' ה' קופות, ה"מ לדבר מצוה מדקתני מפני האורחין ומפני ביטול בהמ"ד שהן מצוות, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר גדולה הכנסת אורחין, וכדר' יוחנן דאמר אחד משׁשה דברים שאדם אוכל מפירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא.